

і науки, молоді та спорту України, Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. Івана Огієнка.
Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Поділ. нац. ун-т. ім. Івана Огієнка, 2012.

Федорчук Оксана Валеріївна
*студентка 1 курсу магістратури, педагогічного факультету,
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»*

Науковий керівник:
Хом'як Ольга Анатоліївна,
*к. пед. наук, доцент кафедри теорії та методик початкової освіти
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»*

АРТ-ТЕРАПІЯ ЯК ЗАСІБ ВПЛИВУ НА ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОГО СВІТОСПРИЙНЯТТЯ

Відповідно до Конституції України і законодавства в галузі освіти держава має забезпечити доступність до якісної освіти відповідного рівня дітям з особливими освітніми потребами з урахуванням здібностей, можливостей, бажань та інтересів кожної дитини. Процеси гуманізації суспільного життя, які нині відбуваються у світі і Україні зокрема, вимагають створення належних умов для соціальної адаптації та інтеграції осіб з особливими потребами в соціум. Гуманізація процесу освіти в наш час означає, у першу чергу, посилення уваги до формування повноцінної особистості, до всебічного розвитку кожної дитини, у тому числі з порушеннями психофізичного розвитку [2].

З кожним днем ми все більше починаємо розуміти, що найбільш цінним здобутком для нас є психічне здоров'я дитини, її почуття, емоції, душа. І тому для збереження морально-духовного світу дитини, її психічного здоров'я, актуальним постає питання про пошук методів та впливів, які допомогли б їй знайти вихід з певної життєвої ситуації, розв'язати конфлікти з самим собою та оточуючим світом; знизити стреси і втому та наповнювати свою душу позитивними емоціями, приємними враженнями [3].

Протягом тисячоліть тривають наукові дискусії про роль мистецтва у формуванні творчої, художньої та інтелектуальної особистості. Як специфічно-художня форма відображення світу, мистецтво неодноразово виступало засобом гармонізації душевного стану людини, було надійним джерелом духовного становлення особистості і розглядалося як обов'язкова компонента навчання та виховання. Та мистецтво ХХ століття розсуло межі своїх функціональних можливостей – з'являється «арт-терапія» – технологія цілеспрямованого використання мистецтва як засобу психотерапевтичного та психокорекційного впливу на особистість, яка ґрунтується на переконанні, що

внутрішнє «Я» людини відтворюється у візуальних образах щоразу, коли вона малює чи займається ліпленням, не надто розмірковуючи над результатами своєї праці, тобто спонтанно, на відміну від ретельно організованої навчальної діяльності [1].

Аналіз наукової літератури свідчить, що за останні роки здійснено низку досліджень відносно використання засобів арт-терапії в роботі з дітьми, що потребують додаткової освітньої підтримки. Серед українських дослідників цієї проблеми передусім слід згадати З. Ленів, І. Лисенкову, Н. Полякову, А. Бреусенко-Кузнецова, О. Вознесенську, Н. Волкову, В. Газолишин, Н. Єщенко, О. Любарець, Н. Полякову, Н. Простакову, О. Пинчук та ін.

Мета арт-терапії полягає в гармонізації розвитку особистості через самовираження і самопізнання, за допомогою таких художніх прийомів, як: малювання, ліплення з пластиліну, глини та тіста з використанням музики, фотографій, кінофільмів, книжок, опанування акторською майстерністю.

Завдяки своєму міждисциплінарному характеру арт-терапія здатна не лише здійснити терапевтичний чи корекційний вплив на психофізичний стан дитини, а й реалізувати основні освітні функції: виховну, корекційну, психотерапевтичну, діагностичну, розвиткову. Суть арт-терапії в тому, що дитина в процесі творчості матеріалізує свої емоції на папері, у малюнку, у створенні казки тощо. Вона звільняється від страхів і бар'єрів, від негативних емоцій, замкнутості і нестриманості. Продуктом арт-терапії є почуття задоволення здобувача освіти, що виникає в результаті виявлення прихованих талантів та їхнього розвитку. Крім того, це здоров'язбережувальна технологія, а здоров'я дитини завжди є головним пріоритетом у навчально-виховному процесі [4]. Що ж до дитиноцентризму, то вся педагогічна робота – це присвята дитині, підтримка і розвиток її здібностей, формування людяності на прикладі художніх творів.

Виділяють різні види арт-терапії залежно від засобу впливу: музикотерапія, бібліотерапія, імаготерапія, ізотерапія, кінезітерапія, казкотерапія, ігротерапія, пісочна терапія тощо.

Кожен вид арт-терапії спрямований на:

- формування у дитини з проблемами в розвитку естетичного ставлення до навколишнього засобами різних видів мистецтва;
- формування основ художньої культури, морально-естетичних якостей особистості дітей з різними порушеннями у розвитку;
- оволодіння дитиною певними художніми засобами вираження, притаманними різним видам мистецтва, і відображення з їх допомогою своїх почуттів, свого ставлення до світу, своїх творчих задумів;
- забезпечення і задоволення особливих потреб у вихованні та навчанні осіб з особливими потребами засобами різних видів мистецтва;
- організацію корекційно-компенсуючої, корекційно-розвивальної роботи з дітьми, заснованої на їх посильній участі в різноманітних видах і формах художньо-творчої діяльності (художньо-мовленнєвої, музичної, образотворчої, декоративно-прикладної, театралізованої).

Переваги арт-терапії:

1) майже кожна дитина з ООП може брати участь в арт-терапевтичній роботі, що не потребує від них здібностей до образотворчого мистецтва:

2) арт-терапія є засобом невербального спілкування (цінна для тих, хто не достатньо володіє мовою, кому важко висловлюватись);

3) образотворча діяльність є могутнім засобом зближення людей, є своєрідним «мостом» між вчителем та учнем;

4) образотворча діяльність дає змогу обходити «цензуру свідомості», надає можливість для використання несвідомих процесів, тих соціальних ролей, які перебувають у витісненому вигляді в повсякденному житті;

5) арт-терапія є засобом вільного самовираження і самопізнання. Вона має «інсайт-орієнтований» характер; надає атмосферу довіри, високої терпимості й уваги до внутрішнього стану дитини з вадами розвитку;

6) результатами образотворчої діяльності є об'єктивне свідоцтво настроїв і думок особистості, що дає змогу використовувати їх для ретроспективної динамічної оцінки стану, проведення відповідних досліджень і зіставлень;

7) арт-терапевтична робота викликає у дітей позитивні емоції, допомагає подолати апатію і безініціативність, сформуванню більш активну життєву позицію, впевненість у своїх силах, автономність і особисті межі;

8) арт-терапія заснована на мобілізації творчого потенціалу дитини з ООП, внутрішніх механізмів саморегуляції і зцілення. Вона відповідає фундаментальній потребі в самоактуалізації, розкритті широкого спектра можливостей особистості, ствердженні нею свого індивідуального неповторного способу буття;

9) арт-терапія – це чудова можливість «викричати» свої проблеми. І, якщо спершу мистецтво буде для дитини терапією, то згодом воно може перерости у мистецтво.

Отже, арт-терапія дозволяє отримати відомості про розвиток та індивідуальні особливості дитини. Арт-терапія є засобом корекції емоційного стану дитини, якою можна користуватись для вираження її внутрішніх переживань та страхів, конфліктів та сподівань. Творчість дитини, реалізована у процесі арт-терапії, є спонтанна і здатна виражати неусвідомлюваний зміст психічного життя. Тому у процесі занять легко виявляються характер міжособистісних відносин і реальний стан дитини. Таким чином можна допомогти дитині зняти накопичену напругу, заспокоїти, допомогти зосередитись, налаштувати на позитив і тим самим вплинути на її розвиток, на сприйняття нею світу і себе в ньому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Деркач О.О. Арт-педагогіка як інноваційна технологія особистісно-орієнтованого навчання та виховання. URL: <http://surl.li/gituo>

2. Діти з особливими освітніми потребами у загальноосвітньому просторі /навчально-методичний посібник /авт.: Н. Ярмола, Л. Коваль-Бардаш, Н. Компанець, Н. Квітка, А. Лапін К.: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2020. 208 с.

3. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія.. Навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 424 с.

4. Здоров'язбережувальні технології в освітньому середовищі: колективна монографія [за заг. ред. Л.М. Рибалко]. Тернопіль : Осадца В.М., 2019. 400 с.

Чубик Оксана Василівна
*студентка I курсу магістратури, педагогічного факультету,
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука*

Науковий керівник:
Хом'як Ольга Анатоліївна
*к. пед. наук, доцент кафедри теорії та методик початкової освіти
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука*

АРТ-ТЕРАПІЯ ЯК ЗАСІБ АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ

*Навчання й досі розуміють лише як розвиток розуму, в той час коли воно має
стати джерелом сил для оновлення та творення.*
М. Монтессорі

Діти з особливими потребами – це діти, які мають освітні, комунікативні, медичні, психологічні, побутові, соціальні потреби, пов'язані зі стійким розладом здоров'я, які відрізняються від потреб більшості її однолітків. Це особлива соціальна група, яка має свої соціокультурні особливості й потребує особливих умов організації життєдіяльності й інтеграції в суспільство.

Одним із нових підходів у питанні виховання життєстійкості та самостійності у дітей, що мають особливі психоемоційні потреби, може бути інтеграція до виховного простору технології арт-терапії.

Застосування елементів арт-терапевтичних технологій у роботі з молодшими школярами з особливими освітніми потребами, зокрема на предметах мистецтва, педагоги вважають найбільш прийнятним та ефективним, тому що практично кожна дитина в таких умовах може виявити свої творчі зусилля, отримати підтримку, самовиразитися, налагодити контакт з іншими, реалізувати свій творчий потенціал. Тому, все частіше вітчизняні педагоги та психологи, наголошують на тому, що з метою розвитку дитячих здібностей, прискорення адаптації, зниження в окремих дітей гіперактивності, варто впроваджувати інноваційну технологію – арт-терапію.

В Україні питання впливу арт-терапії на дітей досліджують багато вчених-теоретиків та практиків (Г. Батищева, О. Вознесенська, Н. Волкова, В. Газолишин, Н. Ещенко, О. Пилипенко, Н. Полякова, Н. Простакова, О. Пинчук, А. Чуприков, Т. Яценко та ін.)